

► Araştırma makalesi / Research article

Din ve Etnik Kimlik Bağlamında Singapur'da Çok Kültürlü Toplumun İnşası

Sümeyye MURUTOĞLU ÖZEN

ORCID: 0000-0001-6812-0875 | ROR ID: 04mmwq306 | sumeyyemurutoglu@gmail.com
Yüksek Lisans Öğrencisi., Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı / Graduate Student, Trabzon University, Graduate School of Education, Department of Philosophy and Religious Sciences, Trabzon, Türkiye

Gönderim / Received: 04.06.2025 | Kabul / Accepted: 29.08.2025 | Yayın / Published: 31.10.2025

Atf: Murutoğlu Özen, Sümeyye. "Din ve Etnik Kimlik Bağlamında Singapur'da Çok Kültürlü Toplumun İnşası". *Dinler Tarihi 2/2* (2025): 105-129.

Öz: Malayca "aslanlar şehri" anlamına gelen Singapur, Malay Yarımadası'nın güney ucunda bulunan ve altmış dört ıssız adacıktan oluşan oldukça küçük bir şehir devletidir. Singapur, bağımsızlığını 1965 gibi günümüze yakın bir yılda kazanmasına rağmen eğitim, sosyal devlet ve ekonomik güç bakımından dünyanın en müreffeh ülkelerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Singapur farklı etnik kimlik ve dini inançlara sahip topluluklara ev sahipliği yapmaktadır. Bu topluluklar arasında devlet kontrolünde bir uyum sağlamayı başarmıştır. 2020 yılı verilerine göre Singapur nüfusunun %20'sini herhangi bir dine inanmayanlar oluştururken, %31'ini Budistler, %19'unu Hıristiyanlar, %16'sını Müslümanlar, %8'ini Taoistler, %5'ini Hindular ve yaklaşık %1'ini de diğer dinlere mensup kişiler oluşturmaktadır. Bu çalışmada etnik kimlik ve dini inançlar coğrafyası olan Singapur'da dini harmoninin nasıl sağlandığı, dini inançların toplumda nasıl temsil edildiği ve Müslümanların mevcut durumu gibi hususlar ele alınmaktadır. Bu doğrultuda çalışmada dini çoğulculuk ve dindarlar arası ilişkiler gibi temalar üzerinden dinler tarihi literatürüne özgün bir katkı sunmak amaçlanmaktadır. Ülkemizde Singapur özelinde bazı çalışmalar bulunsa da bu araştırmalar genellikle Singapur'un tarihsel süreçteki devlet ilişkileri, ekonomi ve eğitim alanındaki başarıları veya ülkedeki Müslümanların durumu gibi hususlara yoğunlaşmaktadır. Çalışmada, tarihsel-karşılaştırmalı yöntem ile metin/belge analizi yöntemi ve fenomenolojik yaklaşım kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dinler Tarihi, Dini Çeşitlilik, Etnik Kimlik, Toplum, Singapur.

*

Designing a Multicultural Society in Singapore in the Context of Religion and Ethnicity

Cite as: Murutoğlu Özen, Sümeyye. "Designing a Multicultural Society in Singapore in the Context of Religion and Ethnicity". *Dinler Tarihi* 2/2 (2025): 105-129.

Abstract: Singapore, which means "city of lions" in Malay, is a very small city-state located at the southern tip of the Malay Peninsula and consisting of sixty-four uninhabited islets. Despite gaining its independence in 1965, a relatively recent year, Singapore stands out as one of the world's most prosperous countries in terms of education, social welfare, and economic power. Singapore is home to communities with different ethnic identities and religious beliefs. It has managed to achieve harmony among these communities under state control. According to 2020 data, 20% of Singapore's population does not adhere to any religion, while 31% are Buddhists, 19% are Christians, 16% are Muslims, 8% are Taoists, 5% are Hindus, and approximately 1% belong to other religions. This study examines how religious harmony is achieved in Singapore, a country characterized by ethnic identity and religious beliefs, how religious beliefs are represented in society, and the current situation of Muslims. In this regard, the study aims to make a unique contribution to the literature on the history of religions through themes such as religious pluralism and interfaith relations. Although there are some studies in our country specifically in Singapore, these studies generally focus on issues such as Singapore's state relations throughout its historical process, its successes in the fields of economy and education, or the situation of Muslims in the country. In this study, the historical-comparative method, text/document analysis method, and phenomenological approach are used.

Keywords: History of Religions, Religious Diversity, Ethnic Identity, Society, Singapore.

Degerlendirme / Review	:	Çift taraflı kör hakemlik, dış bağımsız / <i>Double-blind, external independent</i> .
Etik Beyan / Ethical Declaration	:	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde etik ilkelere uyulmuştur. / <i>Ethical principles were followed during the preparation of this study.</i>
Etik Bildirim / Complaints	:	dinlertarihi@asbu.edu.tr
Benzerlik Taraması / Similarity Check	:	Ithenticate
Çıkar Çatışması / Conflict of Interest	:	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir. / <i>The Author declares that there is no conflict of interest.</i>
Finansman / Grant Support	:	Herhangi bir fon, hibe veya başka bir destek alınmamıştır. / <i>No funds, grants, or other support was received.</i>
Lisans / Licence	:	CC BY-NC 4.0

Giriş

Singapur, Güneydoğu Asya'da Malay Yarımadası'nın güney ucunda tropikal iklime sahip bir adalar ülkesidir. Çinli (çoğunluk), Malay, Hintli ve Avrasyalı olmak üzere dört ana topluluktan beş milyona yakın insan, 710 kilometrekare yüz ölçümüne sahip bu ülkede yaşam sürmektedir.¹ 9 Ağustos 1965'te bağımsızlığını kazanan Singapur, eğitim, sosyal devlet ve ekonomik güç bakımından dünyanın en müreffeh ülkelerinden biri haline gelmiştir. Dünya standartlarında bir altyapıya, geniş ulaşım ağına, ticari dinamizme sahip iş olanakları, sosyal yaşam alanları ve kişi başına düşen milli gelir ortalaması ile öne çıkan Singapur, farklı etnik kimlikleri ve dinî inançlarıyla zengin bir kültüre sahip bir ülkedir. Singapur'un dikkat çekici özelliklerinden biri de bu farklı etnik kimlik ve dinî inançlara rağmen devlet kontrolünde dinî inançlara yaşam alanı tanınması ve dindarlar arasındaki iletişimin başarılı bir şekilde kurulabilmesidir.² Singapur, dindarlar arasındaki bu iletişimi devlet mekanizmasının kontrolü ve kapsayıcı hukuk kararlarıyla gerçekleştirmektedir. Ülkenin bağımsızlığını elde etmesinin ardından oluşturulan Anayasa'nın "Dini Özgürlük" başlığıyla bilinen 15. maddesi uyarınca din özgürlüğü anayasal koruma altına alınmıştır. Bu doğrultuda Singapur halkının farklı ırkları veya sınıfları arasında kötü niyet ve düşmanlık duygularını teşvik eden kısırtıcı eylemler ve konuşmalar yasaklanmış ve Dinî Uyumun Korunması Yasası (Maintenance of Religious Harmony Act/MRHA), İçişleri Bakanı'na, dinî uyumu tehdit eden her eylemi önleme hakkı vermiştir.³ Ülkenin çokkültürlü yapısı için tehlike oluşturmayan tüm dinî düşüncelere alan tanıyan bu yasa, devletin kontrolü ve teşvikiyle toplumsal barışın sağlanmasına odaklanmaktadır. Bu açıdan 1972 yılında askerlik görevini reddeden Yehova Şahitleri ile aile kurumunu tehdit ettiği düşünülen Moonculuk gibi Yeni Dinî Hareketler devlet tarafından feshedilmiş ve yasaklanmıştır.⁴ Dinî farklılıklara hoşgörü ve saygıyı garanti altına alan diğer yasal dayanaklar arasında İsyân Yasası, Ceza Kanunu, Dernekler Yasası, Gazete ve

¹ Singapur'un yüzölçümü konusunda farklı veriler bulunmaktadır. Singapur Hükümeti Dışişleri Bakanlığının resmi sitesine göre yüzölçümü 710 km²'dir. Bk. "About Singapore", *The Ministry of Foreign Affairs* (Erişim 03 Ocak 2025). Ancak farklı kaynaklarda 648, 728 veya 736 km² gibi farklı rakamlar verilmektedir. Bk. Halil Kurt, "Singapur (Fiziki ve Beşeri Coğrafya)", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2009), 37/250; James, *Introduction to Singapore* (Denver: Gilad James Mystery School, 2023), 2. Farklı rakamlara Singapur'un tarım ıslah projeleri ve denizi doldurma gibi projelerle elde ettiği alanlar da dahildir. Nitekim 1965'de 580 km² olan alanın 2030'lu yıllarda 780 km²'ye ulaşacağını öngörüldüğü belirtilmektedir. Hian Teck Hoon, *The Singapore Economy: Dynamism and Inclusion* (New York: Routledge, 2021), 145.

² Andy Xin Wei Tan, *Religious Harmony in Singapore: Spaces, Practices, and Communities* (Singapore: Centre for Liveable Cities, 2020), 21.

³ "Constitution of the Republic of Singapore - Singapore Statutes Online", *Freedom of Religion* (Erişim 11 Aralık 2024).

⁴ Tan, *Religious Harmony in Singapore*, 122.

Matbaa Yasası ve İç Güvenlik Yasası bulunmaktadır. 1969'da kurulan Azınlık Hakları Başkanlık Konseyi, ayrıca azınlıkların din, kültür ve istihdamdaki anayasal haklarını garanti etmektedir.⁵ Bu noktada, dinî özgürlüğünün ve dindarlar arasındaki uyumun hangi amaçlar ve hedefler doğrultusunda oluşturulduğu önemlidir.

Bu çalışmada Singapur'daki farklı din ve etnik kimliklerin birbirleriyle uyum içerisinde yaşamalarındaki temel etkenler tespit edilmeye çalışılmaktadır. Dolayısıyla çalışmada, etnisite ve dinî çeşitliliğin bir çatışmaya dönüşmemesinde devletin ve hukukun belirleyici olup olmadığının veya devlet kontrolünde denetimli bir dinî özgürlük sağlanmasının dindarlar arasındaki saygıya etki edip etmediğinin izleri takip edilecektir. Bu bağlamda, çalışmada dinî etnik çeşitliliğin Singapur devleti tarafından nasıl kontrol edildiği ve farklı dine müntesip insanların birbirleriyle nasıl iletişim kurdukları çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Bu amaçlar doğrultusunda, çalışmanın dindarlar arası ilişkilerin araştırılması bakımından din sosyolojisi ve siyaset bilimine, dinî inançların fenomenolojik açıdan incelemesini yapması bakımından da dinler tarihi çalışmalarına katkı sağlaması hedeflenmektedir. Nitekim çalışmanın siyaset, kimlik, din ve toplum gibi interdisipliner temalar içermesi, araştırmacılar için nitel veriler sağlamaktadır. Çalışmada dindarlar arası ilişkilerin temel dinamiklerinin ele alınması, dinin toplumsal ve siyasal alanlardaki etkilerinin analiz edilmesi hedeflenmektedir. Bu çerçevede dinin kamusal alanda nasıl temsil edildiği ve kimlik inşasında nasıl rol oynadığına dair ilahiyat, uluslararası ilişkiler ve sosyoloji gibi alanlarda çalışmalar yürüten araştırmacılara katkılar sunmak hedeflenmektedir. Bu doğrultuda, dinî inançların bireysel ve toplumsal deneyimler temelinde nasıl anlamlar kazandığı, fenomenolojik bir perspektifle sunulmaktadır.

Ülkemizde Singapur özelinde bazı çalışmalar bulunsa da bu araştırmalar genellikle Singapur'un tarihsel süreçteki devlet yapısı, ekonomi ve eğitim alanındaki başarıları veya Müslümanların tarihi süreçte yaşadığı dönüşümler, siyaset, eğitim ve dinî aidiyet gibi hususlara yoğunlaşmıştır.⁶ Dinler tarihi penceresinden Singapur'u ele alan doğrudan bir çalışma bulunmadığından, araştırmacının bu hususta yapılacak çalışmalara katkı sağlaması hedeflenmektedir. Çalışmada din sosyolojisi ve dinler tarihinin metodları karma bir şekilde uygulanarak hem dinin toplumsal işlevlerini çözümlemek

⁵ Tham Seong Chee, "Religious Influences and Impulses Impacting Singapore", *Religious Diversity in Singapore*, ed. Lai Ah Eng (Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 2008), 17.

⁶ Singapur özelinde yapılan tezler için bk. Muhammad Nazırul Mubin Bin Abdul Moen, *Din Değiştirme ve Kimliğin Yeniden İnşası: Singapur'daki Çinli Mühtediler Örneği* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2019).; Muhammed Syafiq Bin Mardi, *Osmanlı- Singapur ilişkileri (1864-1923)* (Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2021).; Tuğba Özgün, *İrlanda, Singapur ve Türkiye'deki İlkokulokul Değerlendirme Sistemlerinin Uluslararası Karşılaştırmalı Analizi* (Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2022).

hem de dinî inançların tarihsel ve fenomenolojik boyutlarını anlamak hedeflenmektedir. Buna göre, Singapur'un tarihsel süreç içerisinde hangi dinî inançlara ev sahipliği yaptığı, Singapur'daki dinî çeşitliliğinin tarihsel gelişimi ve günümüzdeki uyum politikalarının sosyal ve kültürel boyutları analiz edilerek betimleyici bir anlatımla sunulmuştur. Ayrıca çalışmada, Singapur devletinin resmî istatistiklerinden, anayasa maddelerinden, akademik çalışmalarından, görsel ve işitsel medya kaynaklarından elde edilen veriler kullanılmıştır.

1. Singapur'un Tarihine Kısa Bir Bakış

Singapur, esasında MS. 3. Yüzyıla dayanan kadim bir geçmişe sahiptir. Örneğin MS. 3. yüzyıldan kalma bir Çin kitabında, Singapur'un bulunduğu adalar takımı Pu Luo Chung adası olarak tanımlanmaktadır.⁷ MS. 7. yüzyıldan itibaren bu bölgedeki Malay takımadaları kıyıları boyunca Sumatra, Malay, Java, Singapur gibi çeşitli ticari limanlar ve şehirler ortaya çıkmış ve bunları birbirine bağlayan Srivijaya İmparatorluğu, Çin, Tayland, Japon, Hint ve Arap tüccarları için verimli bir ticaret merkezi olmuştur. 13. yüzyılda bölge "Temasek" olarak adlandırılmış, ardından 15-17. yüzyıllarda Singapur, Sumatra'da kurulan Srivijaya, Cava'da kurulan Majapahit, Malay Yarımadası'nda hüküm süren Johor gibi devletlerin hâkimiyetinde kalmıştır. Ancak Malay kroniklerine göre Srivijaya hükümdarlığı, Malakka Boğazının merkezinde jeopolitik konumunu da kullanarak güçlü hükümdarlığını devam ettirmiştir.⁸ Malaka Sultanlığı (1402-1511) kendi döneminde önemli bir ticari merkez olunca yüksek deniz gücüne sahip Portekizli ve İspanyol sömürgeci devletlerin radarına girmiş ve böylece Malaka'nın sultanı Mahmud Şah (1488-1511) döneminde, Portekizlilerin saldırılarıyla devlet yıkılmıştır.⁹

1600'lü yıllardan itibaren, İngiliz Doğu Hindistan Şirketi, başta Hindistan olmak üzere tüm Asya'da baharat ve pamuk ticaret ağı kurma hedefiyle bölgede etkili olmaya başlamıştır. Bu durumdan Singapur doğrudan etkilenmiştir. Şirketin hedefi hem İspanya ve Portekiz egemenliğine son vermek hem de bölgedeki kontrolü elinde tutmaktı. İngiliz Doğu Hindistan Şirketi hedefine ulaşmak için ilk olarak 1685'te Endonezya'nın Batı Kıyısındaki Sumatra adasında Bengkulu'da kara biber ve baharat ticaretini korumak adına daimi garnizon kurmuş, ardından 1786'da Penang adasını ve 1819'da Singapur'u kolonileştirmiştir.¹⁰

⁷ Dick Wilson, *East Meets West* (Singapore: Times Printers Sendirian Berhad, 1975), 135.

⁸ Sholpan Bertan, *Singapur'un Ulus Devlet İnşası* (Ankara: Ankara Hacı Bayram Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2023), 36.

⁹ Bin Mardi, *Osmanlı- Singapur ilişkileri (1864-1923)*, 12.

¹⁰ Michael D. Barr, *Singapore: A Modern History* (London: Bloomsbury Publishing, 2018), 34.

Modern Singapur'un tarihini, İngiliz hakimiyetiyle başlatan Constance Mary Turnbull, 30 Ocak 1819'dan itibaren yerel lider Johor Temenggong'un, İngiliz Doğu Hindistan Şirketi'nin temsilcisi Sir Stamford Raffles ile bir ön anlaşma imzalayarak İngilizlere bir ticaret merkezi kurma izni verdiğini ve böylece Singapur'un İngilizlerin katkısıyla adını dünyaya duyurduğunu ifade etmiştir.¹¹ Her ne kadar Turnbull'un teorisi, Singapur'un İngiliz idaresi ile var olduğuna işaret ederek onun kadim tarihini gölgelese de bu ulusal tarih anlatısı zamanla bir devlet projesine dönüşerek resmî bir tarih olarak kabul görmüştür. Nitekim 1977'de Turnbull'un *A History of Singapore* adlı eseri yayımlandıktan sonra, 1980'de hükümetin üst kademelerinde İngiliz etkisindeki tarih öğretimi Eğitim Bakanlığı tarafından benimsenerek Singapur okullarına, kolejlere ve yerel üniversite programlarına yerleştirilmiştir.¹² Sir Stamford Raffles, kurduğu eğitim kurumlarında bugünkü laik Singapur'un temellerini atmıştır. Raffles'a göre Çinli ve Malay nüfusunun tamamına açık olan ve onlar arasında seçkin bireyler yetiştirmeye odaklı bu sistemle bir model oluşturmak mümkündür. Sistemin her etnik kimlik ve inançtan öğrenciye açık ve ücretsiz olması, Avrupalı ve Asyalı profesörler istihdam edilmesi, planlanan Batılı eğitim sisteminin seküler olması ve Hıristiyan ritüel ve ibadetlerine katılma zorunluluğunun olmaması amaçlanmıştır.¹³ Ancak Raffles'ın Singapur'u herkesin iş ve ticaret yapabileceği serbest bir liman haline getirmesiyle bazı sosyal problemler başlamıştır. Nitekim 1869'da Süveyş Kanalı'nın açılması, Singapur'daki ticaret hacmini artırmış ve bölgeye Çinli işçi ve denizci akını başlamıştır. Böylece farklı kimlikler arası evlilikler, Malay-Çinli çekişmeleri ve kadın ve erkek nüfusundaki dengesizliğin yol açtığı fuhuş ve taciz olaylarının yanı sıra korsanların artması sebebiyle deniz ticareti üzerinde de çatışmalar meydana gelmiştir. Artan bu çatışmaları nihayete erdirmek için başta Avrupalı tüccarlar olmak üzere toplumun farklı kesimlerinden, Singapur'un bir şirketten daha ziyade İngiliz Devleti ve ordusu tarafından himaye altına alınması talepleri artmıştır. Böylece 1 Nisan 1867'de, parlamentodaki uzun tartışmalardan sonra Singapur, şirketin idaresinden çıkarılarak İngiliz Sömürgeler Bakanlığı vasıtasıyla doğrudan Londra'ya bağlanmıştır. II. Dünya Savaşı sırasında Japonya, Singapur'u işgal etmiş (1942), ancak 1945'te savaşın sona ermesinin ardından Japonlar, Singapur ve Malezya'yı İngilizlere teslim etmişlerdir.¹⁴

İngilizler yönetimi tekrar devralsa da Singapur ve Malezya'yı tek bir çatı altında toplamaya sıcak bakmamıştır. Malezya'nın ağırlıklı olarak Malay kökenli

¹¹ Constance Mary Turnbull, *A History of Singapore, 1819-1975* (Oxford: Oxford University Press, 1977), 1.

¹² Barr, *Singapore*, 5.

¹³ Peter Wicks, "Education, British Colonialism, and a Plural Society in West Malaysia: The Development of Education in the British Settlements along the Straits of Malacca, 1786-1874", *History of Education Quarterly* 20/2 (1980), 175-176.

¹⁴ James, *Introduction to Singapore*, 43.

Müslümanlardan, Singapur'un ise ağırlıklı olarak Çinlilerden oluşması bir tehlike olarak gösterilse de esasen İngilizler Müslüman nüfusa karşı yeni bir tampon devlet kurma amacıyla olmuştur. Her ne kadar Singapur'da Halkların Hareket Partisi (People's Action Party/PAP) olarak bilinen siyasi hareketin lideri ve Singapur'un ilk Başbakanı olan Lee Kuan Yew, birleşme kararını kısa süreli uygulasa da bu çaba iki yıl (1963-1965) başarılı kalmış, nihayetinde 9 Ağustos 1965'te Malezya hükümetinin kararıyla Singapur bağımsız bir devlet olarak ayrılmıştır.¹⁵ Böylece Singapur İngiliz sömürgesi (1819-1942/1945-1955) ve Japon İşgali (1942-1945) altında kaldıktan sonra bir müddet Malezya'ya bağlı kalmış (1963-1965), ardından 1965'te bağımsızlığını kazanmış ve günümüzde de (2024 itibarıyla) 59 yaşında genç bir ülke olarak varlığını sürdürmektedir.

2. Singapur'da Mevcut Başlıca Dinler ve Etnik Kimlikler

Singapur diğer Asya ülkelerinden bazı özellikleriyle farklılaşmaktadır. Singapur'u farklı kılan hususlardan biri nüfus dağılımıdır. Malezya ve Endonezya gibi Müslüman nüfusu yoğun olan komşu ülkelerden farklı olarak Singapur'da baskın nüfus Çin kökenli Budistlerdir. Singapur'un bağımsızlığından önce Malezya'nın bir parçası olduğu dönemde ülkedeki asli unsurlar Malaylar iken, artık Çinliler etnik kimliğin baskın unsuru olmuştur. 2024 yılı Singapur İstatistik Kurumu verilerine göre ülkede 3.093.412 Çinli, 565.405 Malay, 377.973 Hintli ve 144.078 diğer etnik gruplara ait toplam 5.918.000 nüfus bulunmaktadır.¹⁶ Nitekim Singapur İstatistik Kurumu'nun verdiği bilgilere göre, 15 yaş üzeri nüfusta yaklaşık 1.074.000 Budist bulunmakta olup bu, ülke nüfusunun yaklaşık altıda birine denk gelmektedir.¹⁷ Bu verilerle birlikte, Çinlilerin nüfustaki baskınlığıyla doğru orantılı olarak Budistler, Müslümanlara göre daha fazladır.

Singapur'da herhangi bir dine inanmayanların sayısı 692.528, Müslümanlar'ın 539.251, Hindular'ın 172.963, Katolikler'in 242.000 ve diğer mezheplere bağlı Hıristiyanlar'ın ise 411.674'tür. 2020 yılı verilerine göre, Singapur nüfusunun %20'si herhangi bir dine inanmayan, %31'i Budist, %19'u Hıristiyan, %16'sı Müslüman, %8'i Taoist, %5'i Hindu ve yaklaşık %1'i de çeşitli dinlere mensup insanlardan oluşmaktadır.¹⁸ Singapur'da yerli Malaylar, Hintliler (Tamil), Araplar ve diğer milletlerden oluşan çok kimlikli bir Müslüman nüfus bulunmaktadır. Bu nüfusun

¹⁵ Barr, *Singapore*, 51.

¹⁶ "(DOS) | SingStat Table Builder – Resident Population Aged 15 Years and Over" (Erişim 30 Kasım 2024).

¹⁷ Singapur Devleti'nin resmi verileri için bk. "(DOS) | SingStat Table Builder – Resident Population Aged 15 Years and Over".

¹⁸ "(DOS) | SingStat Table Builder – Resident Population Aged 15 Years and Over".

%90'dan fazlası Malay kökenlidir. Ülkede Malay olmak, genellikle Müslüman olmakla özdeşleşmiştir. Çoğunlukla Şâfilik mezhebi benimsenmiş olsa da az sayıda Hanefî de bulunmaktadır.¹⁹ Öte yandan, son yıllarda herhangi bir dine inanmayanların oranında bir artış gözlemlenmektedir. Nitekim 15-24 yaş arasındaki genç nüfusun %23'ü ve 25-34 yaşındakilerin %22,4'ü herhangi bir dine bağlı olmadığını ifade etmektedir. Bu oranlar, 45-54 yaş arasındaki bireylerde %16,8, 55 ve üzeri bireylerde ise %14,6 olarak görülmektedir. Özellikle genç nüfus arasında inançsızlık oranının, Batı ülkelerine benzer şekilde eğitim seviyesi yüksek sınıflarda arttığı gözlemlenmektedir.²⁰ Dolayısıyla Singapur'da farklı kuşaklar arasında dinî eğilimin farklılaştığı söylenebilir.

2.1. Budizm

Singapur'un tarihi statüsü ve II. Dünya Savaşı sırasında kısa bir süre Japon sömürge yönetimi altında kaldığı hatırlandığında, ülkedeki baskın nüfus doğal olarak Budistler lehine artmıştır. Singapur'da Mahayana ve Theravada adlı iki büyük Budist mezhebine bağlı insanlar çoğunlukta. Mahayanacı olmakla beraber kendilerine has yapıları olan Tibet ve Zen Budizmi gibi farklı Budist ekolleri ile yeni bir Budist dinî hareketi olan Sōka Gakkai mensupları da mevcuttur. Bu çeşitlilik, ritüellerden tapınak mimarisine kadar yansımıştır. Nitekim birçok Budist ritüeli, Çin atalar kültü ve Taoist geleneklerle sentezlenmiştir. Öte yandan, Mahayana Ekolü Çin'de hâkim gelenek olduğu için Mahayana Budist mabetleri Çin mimarisinden, Theravada Ekolü Tayland'da daha baskın olduğu için, Tayland ve Myanmar mimarisinden izler taşımaktadır.²¹ Örneğin, Burmese Budist Tapınağı (Burmese Buddhist Temple), Burma merkezli Theravada Ekolüne ait bir mimariyi yansıtırken, Buda'nın Dişi Tapınağı (Buddha Tooth Relic Temple), Hai Inn Tapınağı (Hai Inn Temple) ve Jin Long Si Tapınağı (Jin Long Si Temple) gibi yapılar Mahayana Ekolünü yansıtmaktadır.²²

Singapur'da Budistler, baskın dinî unsur olmasına rağmen, bu durum onlara devlet tarafından bir koruma sağlamamaktadır. Nitekim 2015 yılı itibarıyla Foo Hai Ch'an Manastırından Ming Yi adlı keşiş, yüksek miktarda bir yolsuzluk skandalı nedeniyle yargılanmıştır. Ming Yi, dolandırıcılık, belge tahrifatı, fonları zimmete geçirme ve Hayır Kurumları Müfettişi'ne yanlış bilgi verme suçundan Kasım 2009'da

¹⁹ İsmail Hakkı Göksoy, "Singapur (Tarih)", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2009), 37/250.

²⁰ Arif A. Jamal - Daniel Wong Sheng Jie, "A Tale of Two (Diverse) Countries: Religious Diversity in Canada and Singapore", *German Law Journal* 20/7 (Ekim 2019), 989.

²¹ Abdul Moen, *Din Değiştirme ve Kimliğin Yeniden İnşası: Singapur'daki Çinli Mühtediler Örneği*, 28.

²² "International Buddhist Confederation of Singapore", *Buddhism in Singapore* (Erişim 09 Ocak 2025).

10 ay hapis cezasına çarptırılmıştır.²³ Bu durum, devletin hukuk karşısında dinler arasında bir ayırım yapmadığını göstermektedir.

2.2. Hıristiyanlık

Hıristiyanlığın Singapur'daki tarihi, Batılı devletlerin Asya'daki misyonerlik faaliyetleriyle doğrudan bağlantılıdır. Özellikle İngiltere, Avrupa ve Kuzey Amerika'daki Protestan mezheplerinin bölgedeki faaliyetleri buna örnektir. Bu gruplar ilk olarak, kamusal eğitim kurumları kuran, yetimhaneler açan ve yardım faaliyetleri yürüten uygulamalar aracılığıyla özel olarak finanse edilen hayır işlerine katılmışlardır.²⁴

Hıristiyanlık, ilk olarak Sir Stamford Raffles (1781-1826) tarafından İngiliz kolonisinin kurulmasından kısa bir süre sonra, gelen ilk İngiliz yerleşimcilerden olan Anglikanlar tarafından Singapur'a tanıtılmıştır.²⁵ 2020 yılı verilerine göre toplam nüfusun yaklaşık %19'unu oluşturan Hıristiyanların %37,1'i Katolik olarak tanımlanırken, %62,9'u 'diğer Hıristiyanlar' olarak nitelendirilmiştir. Bunların çoğu Protestan olarak tanımlanırken, bir kısmı Ortodoks veya diğer azınlık Hıristiyan mezhepleri olarak da tanımlanmaktadır.²⁶ Singapurlular arasındaki Hıristiyanların oranı son birkaç on yılda artmıştır. Bu oran 1980'de %9,9, 1990'da %12,7, 2000'de %14,6 ve 2020'de yaklaşık %20'dir. Hıristiyan kiliselerinin çoğu, Singapur Ulusal Kiliseler Konseyi (NCCS) şemsiyesi altında faaliyet göstermektedir.²⁷

²³ "Ming Yi's monk status questioned over \$1,000-a-table dinner" (09 Mart 2016).

²⁴ Azhar İbrahim, "Global Christian Culture and The Antioch of Asia", *Religious Diversity in Singapore*, Lectures, Workshops, and Proceedings of International Conferences (Cambridge: Cambridge University Press, 2008), 85.

²⁵ Anglikan Kilisesi'nin Singapur'daki tarihi, 19. yüzyılın başlarında Britanya sömürge yönetimiyle birlikte başlamıştır. 1826'da Singapur'da ilk Anglikan ibadetleri düzenlenmiş, kısa süre sonra St. Andrew's Kilisesi inşa edilmiştir. St. Andrew's Katedrali, sadece İngiliz yerleşimcilere hizmet etmek amacıyla kurulmuş olsa da, zamanla yerel halkı da kapsayacak şekilde misyonerlik faaliyetleri genişletilmiştir. Özellikle 1856 yılında başlatılan St Andrew's Church Mission, ilerleyen yıllarda sosyal hizmetlerle de büyüyerek günümüzdeki Singapore Anglican Community Services'in (SACS) temelini oluşturmuştur. 1948'de Singapur'un ilk yerli piskoposu atanmış, 1951'de ise din adamı eğitimi için Trinity Theological College kurulmuştur. Başlangıçta Hint Alt Kıtası'na bağlı olan piskoposluk yapısı zamanla özerkleşmiş; 1909'da bağımsız bir Singapur Piskoposluğu kurulmuş, 1970'te ise Malezya ile tamamen ayrılmıştır. 1990'lardan itibaren kilisenin etkisi bölgesel düzeye taşınarak Kamboçya, Endonezya, Laos, Nepal, Tayland ve Vietnam gibi ülkelerde de misyonerlik faaliyetlerine başlanmıştır. Bk."Bishop of Singapore – The Diocese of Singapore" (Erişim 12 Temmuz 2025).

²⁶ J. R. Clammer, *The Sociology of Singapore Religion: Studies in Christianity and Chinese Culture* (London: Chopmen Publishers, 1991), 88.

²⁷ Bobby E. K. Sng, *The Story of the Church in Singapore 1819 - 2002* (Singapore: Bible Society of Singapore, 2003), 337.

2.3. İslam

Singapur'daki İslam varlığının ana unsuru Malay kökenli Müslümanlardır. Günümüzde de Müslümanlar, Budistler ve Hıristiyanlardan sonraki en kalabalık dinî grubu oluşturmaktadır. Ülkenin asli unsuru Malaylar olsa da bölgeye sonradan yerleşen Arap nüfusu da dikkat çekmektedir. Özellikle Singapur'un 19. yüzyılda İngilizler tarafından serbest liman ilan edilmesiyle bölgeye gelen Arap tüccarlar ve işçiler sayesinde Müslüman nüfusunda artış olmuştur. Bu Araplar Yemen asıllı olup, Hadramut bölgesinden gelmişlerdir. Singapur'a göç eden Müslüman Arapların tam sayısı bilinmemekle birlikte, mevcut kayıtlara göre 1839 yılında adada toplam 20.243 nüfustan sadece 28'i Arap'tı. Singapur Ulusal Üniversitesi Hukuk Fakültesi akademisyenlerinden Van den Berg'e göre 1884'te Singapur'daki Arap nüfusu 835'e çıkmıştır. Bu nüfus, çoğunlukla Singapur'un İngiliz idaresi altında merkez yerleşim yeri olarak bilinen *Middle Road* çevresinde yaşamaktaydı. Singapur'daki Araplar iki gruptan oluşuyordu. Birinci grup Seyyid Aleviyye (Syed Alawiyya), ikinci grup ise Seyyid (Syed) olarak tanınmaktadır. Seyyid grubu, Hz. Muhammed'in soyundan geldiklerini iddia ederek kimliklerini ve aile soyağacını korumaya çalışan birbirine sıkı sıkıya bağlı bir topluluktur.²⁸ Müslümanlar ülkede dinî ve sosyal sivil toplum örgütleri kurarak organize olmakta ve özellikle Ramazan'da düzenlenen Hari Raya kutlamaları ile kandil ve bayram zamanlarında yapılan toplu etkinlikler dikkat çekmektedir.²⁹

2.4. Hinduizm

Hinduizm, Singapur'daki dinî çeşitliliğin önemli bir parçasıdır. Ülke, tarihsel olarak Hindistan'dan gelen göçmenlerle nüfusunun büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Hinduizm ise bu topluluklar arasında yaygın inanç sistemidir. Singapur'daki Hintli nüfus, Raffles'in yanında asistanlardan ve hizmetçilerden oluşan yüz yirmi Hintli sipahi ve gemiciyi getirmesiyle başlamıştır. Singapur'un serbest liman olması, Raffles'in liberal politikaları ve Singapur'daki iş fırsatları, Hintlilerin bu ülkeye göç etmelerini teşvik etmiştir. Böylece 1871'de Singapur'daki Hintli nüfus sayısı 11.501'e ulaşmıştır. Bu işçilerin çoğu tarım, kanalizasyon ve yol yapımında, işaretçilik, köprü işçiliği, hatta yılan ve kaplan avcılığı gibi işlerde çalışmıştır.³⁰

Singapur'daki Hindu tapınakları hem ibadetlerin hem de toplumsal etkinliklerin merkezi olmuştur. Singapur'un en büyük Hindu tapınaklarından biri olan Sri

²⁸ Bin Mardi, *Osmanlı- Singapur ilişkileri (1864-1923)*, 23.

²⁹ Academy, "Singapore Academy of Corporate Management - Festivals & Events in Singapore" (Erişim 18 Ekim 2025).; "Things You May Not Know about Ramadan and Hari Raya" (Erişim 18 Ekim 2025).

³⁰ Bin Mardi, *Osmanlı- Singapur ilişkileri (1864-1923)*, 24.

Mariamman Tapınağı hem Hindu inançları hem de Singapur'un çok kültürlü yapısı açısından önemli bir simgedir. Bu tapınaklar, Hinduizm'in tanrılarına, özellikle de tanrıça Mariamman ve Tanrı Şiva'ya adanmıştır. Singapur'daki en eski Hindu tapınaklarından biri olan Sri Mariamman Tapınağı, şehrin merkezinde yer almakta olup, yerli Hindu topluluğu için tarihsel bir öneme sahiptir. Tapınak, geleneksel Güney Hindistan tarzı mimarisıyla dikkat çekmekte ve Diwali gibi büyük Hindu festivalleri sırasında yoğun ziyaretçi akımına uğramaktadır. Thaipusam festivali, tapınaklarda gerçekleştirilen en önemli ibadetlerden biridir. Bu festivalde katılımcılar, kendilerini tanrıya adanmak için delici metal eşyalarla ritüeller yapmaktadırlar. Bu törenlerin bazıları Singapur devleti tarafından kısıtlanmış olsa da Hindular arasında hem dini bir görev hem de toplumsal bir aidiyet duygusu uyandırdığı için hâlâ canlı bir şekilde uygulanmaktadır.³¹

2.5. Sihizm

Genellikle Hindistan'nın bir parçası olarak kabul edilen Sih toplumu, Singapur'daki en küçük etnik dini gruplardan biridir. 2010 yılı nüfus sayımına göre, Singapur'da 12.952 Sih bulunmaktadır. Sihler, Singapur'a ilk olarak 1819'da İngiliz Doğu Hindistan Şirketi'nin ara elemanları, hizmetçileri veya mahkûmları olarak gelmişlerdir. İngilizler Hindistan'da yaptıkları gibi Singapur'da da polis ve güvenlik işlerini Sihlere vermişlerdir. 1881'de Singapur'da Sih Polis Birliği (SPC) kurulmuştur. İlk olarak elli dört Sih acemi grubu, 26 Mart 1881'de Pencap'tan gelmiştir. Bugün Sihlerin çoğu Singapur'da güvenlik sektöründe çalışmanın yanı sıra üretim, dokuma ve ayakkabı sektörlerinde istihdam edilmektedir.³²

Sihler, Singapur'da çeşitli mahallelere dağılmakla birlikte, gurdwara adı verilen ibadet yerlerinde serbestçe ibadetlerini yapabilmektedirler. Bugün Singapur'da yedi gurdwara bulunmaktadır. Merkez Sih Gurdwara Kurulu (Central Sikh Gurdwara Board/CSGB), Sihlerin ibadet ve törenlerini düzenlemekle sorumludur. CSGB, Singapur Hükümeti tarafından tanınan resmi bir yasal kuruldur.³³ Bu organizasyon Sihler arasında farkındalık yaratmayı, Sih yaşam tarzını aşlamayı ve "Sangat"ı (Sih

³¹ Ayrıntılı bilgi için bk. Vineeta Sinha, "Hinduism in Contemporary Singapore", *Indian Communities in Southeast Asia (First Reprint 2006)*, ed. Kernial Singh Sandhu - A. Mani (Singapore: ISEAS Publishing, 2006), 826-846.

³² Rishpal Singh Sidhu, *Singapore's Early Sikh Pioneers: Origins, Settlement, Contributions and Institutions* (Singapore: Khalsa Printers Pte Ltd, 2017), 12.

³³ "Central Sikh Gurdwara", *Central Sikh Gurdwara* (Erişim 14 Ocak 2025).

gurularının cemaati) “Amrit Dhari” (Khalsa kardeşliğine inanan) olmaya ve öyle kalmaya yönlendirmeyi amaçlamaktadır.³⁴

2.6. Çin Dinleri

Singapur'daki etnik nüfus yoğunluğunu, Çinlilerin oluşturduğu düşünüldüğünde, Budizm'in yanı sıra Konfüçyüsçülük ve Taoizm gibi Çin dinî düşüncesinin de hâlihazırda etkili olduğunu söylemek mümkündür. Her ne kadar Çinlilerin çoğu kendilerini Budist olarak tanımlasa da ilk başta da ifade edildiği gibi, %8 oranında bir nüfus Taoist olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Budist olarak kendilerini tanımlayanlar çoğunlukta olsa da ritüel ve kültürde geleneksel Çin dinlerinin izleri açıkça görülebilir.³⁵

Aslında, Singapur'daki Çin dinî düşüncesi, ülkenin kültürel manzarasının çeşitliliği ve dinamizmiyle bağlantılı olarak kültürel bir forma dönüşmüştür. Bu dönüşen form Konfüçyüsçülük, Taoizm, Çin Budizmi gibi geleneksel Çin inançlarıyla atalar kültürünün bir sentezinden oluşmaktadır. Bu dinlere ait dinsel birikim, yüzyıllardır Çin topluluğunun önemli bir parçası olmuş ve ritüeller, festivaller ve tapınaklarla zengin bir dinî hayatın inşa edilmesinde önemli bir rol oynamıştır. Örneğin, Taoist tanrılara adanmış, genellikle topluluk merkezleri olarak hizmet eden tapınaklar, Singapur'da yaygın olarak bulunmaktadır. Ayrıca, Çin atalar kültürünün bir parçası olan atalara tâzim, aile tapınaklarında veya daha büyük tapınaklarda yapılan adaklarla önemli bir ritüel olarak devam etmektedir.³⁶

Son yıllarda, Singapur'daki Çin dinî düşüncesi, ülkenin modernleşmesi ve küresel etkilerle birlikte dönüşüm geçirmiştir. Geleneksel uygulamalar önemli olmaya devam etse de Konfüçyüsçülük, Taoizm ve Çin Budizmi'nin çeşitli unsurlarının harmanlandığı bir sentez belirgindir. Ayrıca, genç nesiller giderek daha fazla yeni dinî hareketlerle ilgilenmekte ve bazıları ise sadece kültürel olarak değil, bayramlar ve festivaller gibi dinî pratikler anlamında da kendi geleneksel miraslarına sahip çıkmaktadır. Bu da Çin dinlerinin görünürde olmasa da arka planda aktif bir şekilde yaşadığını göstermektedir.³⁷

³⁴ Arunajeet Kaur, “The Evolution of the Sikh Identity in Singapore”, *Religious Diversity in Singapore*, ed. Ah Eng Lai, Lectures, Workshops, and Proceedings of International Conferences (Cambridge: Cambridge University Press, 2008), 278.; Kaur, “The Evolution of the Sikh Identity in Singapore”, 275.

³⁵ Litian Fang, *Chinese Buddhism and Traditional Culture* (New York: Routledge, 2018), 22.

³⁶ Fabian Graham, *Chinese Religion in Contemporary Singapore, Malaysia and Taiwan: The Cult of the Two Grand Elders* (Manchester: Manchester University Press, 2022), 25-32.

³⁷ Qing Zhu - Yuanlin Wang, “Chinese Christian Community in Modern Singapore: The Case of the Jubilee Church, 1883–1942”, *Religions* 15/10 (Ekim 2024), 1284.

3. Singapur'da Devlet Kontrolündeki Dinî Uyum

Singapur, kuruluş yıllarından itibaren ülke yönetiminde otoriter veya demokratik bir yaklaşım benimsemek yerine, pragmatik bir yöntem izlemiştir. Singapur, ulus-devlet ideali etrafında, üç ana esasa dayalı ilke ve prosedürleri sağlayan laik bir hukuk devleti olmayı kabul etmiştir. Bu ilkelerle ülke, ulusal birlik, birlikte yaşam ve toplumsal barışı sürdürmeyi amaçlamaktadır. Bu pragmatik yaklaşım, Singapur'un farklı dinî gruplar arasında çatışmaya yol açabilecek dinamiklere sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Bu dinamikler; dinî çeşitliliği olan bir toplumu barındırmak, dinin siyasi çekişme aracı olarak kullanılmasını engellemek ve vatandaşları komşu devletlerden gelen güvenlik tehditlerine karşı koruyarak ülkeyi savunmaya teşvik etmeyi içerir.³⁸ Singapur'un yönetim yapısı ve yerel idareleri, bu çok kültürlü toplumsal yapıya uygun şekilde inşa edilmiştir. Singapur, Kuzeydoğu, Kuzey, Merkez, Batı ve Doğu olmak üzere beş farklı bölgeden oluşmaktadır. Halk, belirli bölgelere göre gruplandırılmamış olup, her bölgede farklı etnisitelerden insanlar yaşamaktadır. Ayrıca, Singapur'da, Malay, Çin, Hint ve Arap gibi farklı etnik gruplara ait Malay Köyü (Kampung Melayu), Çin Mahallesi (Chinatown), Küçük Hindistan (Little India) ve Arap Caddesi (Arab Street) gibi özel mahalleler bulunmaktadır. Her etnik grup, özel bayramlarını bu mahallelerde kutlamaktadır. Etnik kimliklerin korunması veya saygı gösterilmesi amacıyla mahalleler bu şekilde organize edilmiştir.³⁹

3.1. Kurucu Siyasetçilerin Devlet Düşüncesi

1965'te bağımsızlığını kazanan Singapur'un kurucu kadroları, Avrupa'da geçirdikleri uzun yıllar sonucunda edindikleri tecrübeleri Singapur'da hayata geçirmeyi istemişlerdir. Ülkenin bağımsızlığını kazanmasının ardından tüm politikalar, bu siyasi elitler tarafından kalkınma, modernleşme ve ulus inşasına yönelik oluşturulmuştur. Çünkü bu kurucu siyasi elitler, siyasi ve dinî otoritenin neden olduğu Avrupa'daki çatışma ve bölünmelerin Singapur'a da sirayet edebileceğini düşünerek, ülkenin inşasında rasyonalizm ve hümanizm temelli laik bir sistemin çözüm olacağına inanmışlardır. Bu sistem, Singapur'da farklı dinlerin toplumda tüm yönleriyle özgürce var olmasından ziyade, kontrollü bir şekilde varlıklarını sürdürmesi üzerine kurulmuştur. Bu bakış açısına göre, din temelli siyasetin çok kimlikli ve çok dinli bir toplumda işlemesi mümkün görülmemiş, dolayısıyla en baştan siyasi bir mühendislik tasarımına gidilmiştir.⁴⁰ Diğer bir ifadeyle, bu tasarımın başlıca sorumluları, dinî

³⁸ Mohammad Alami Musa, "Singapore's Secularism and Its Pragmatic Approach to Religion", *Religions* 14/2 (Şubat 2023), 3.

³⁹ Abdul Moen, *Din Değiştirme ve Kimliğin Yeniden İnşası: Singapur'daki Çinli Mühtediler Örneği*, 14.

⁴⁰ Musa, "Singapore's Secularism and Its Pragmatic Approach to Religion", 2.

inançları yalnızca metin odaklı ve kurumsal bir biçimde yürütülmesini savunan, halkın inançlarına ve kültürel normlarına fazla değer vermeyen ve bunları hızlı kalkınmanın önündeki engeller olarak gören Batı'da eğitim görmüş siyasi elitlerdir.⁴¹

Singapur'un hazırlanan ilk anayasası da bu siyasi elitlerin tasarımının bir parçasıdır. Örneğin 'Dini İnanışlar' başlığı altındaki 15. maddede, her bireyin dinini kabul etme, uygulama ve yayma hakkına sahip olduğu, her dinî grubun kendi dinî işlerini yönetme; dinî veya hayır amaçlı kurumlar kurma ve sürdürme; yasaya uygun olarak mülk edinme, sahip olma, elinde tutma ve yönetme hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Ancak, kamu düzeni, kamu sağlığı veya ahlakla ilgili herhangi bir genel yasa ile çelişen bir eylemde bulunmaları durumunda devlet müdahalesi ile karşılaşacakları ifade edilmiştir.⁴²

3.2. Dini Harmoni için Laik Bir Yapı

Singapur'un tarihinden günümüze kadar görev yapan liderlerin zihinlerindeki temel düşünce, seküler bir yapının dinî çatışmaları engelleyeceği yönündedir. Nitekim modern Singapur'un kurucu babası olarak tanınan Lee Kuan Yew, Singapur'un ulusal birliği için dinden ziyade laikliğin daha uygun olduğunu belirtmiş ve laiklik anlayışının, etnisite ve dinî çeşitliliğin harmanlandığı Singapur için gerçek çözüm olacağını ifade etmiştir. Öte yandan Singapur'un eski başkanı Lee Hsien Loong, tüm etnik ve dinî topluluklara kültürel ve dinî inançlarını uygulama ve ulusun gelişimine katılma konusunda eşit fırsatlar sağlayan, çok kimlikli ve çok dinli bir toplum inşa etmeyi hedefleyen bir devlet adamı olarak konumunu teyit etmiştir.⁴³

Singapur devletinin laik bir anlayışa sahip oluşu, ülkenin ilk Cumhurbaşkanı Yusuf bin İshak'ın 1965'te, Singapur'un bağımsızlığını kazandıktan kısa bir süre sonra, Parlatmentonun açılış oturumunda yaptığı konuşmadan çıkarılabilir:

Bu yüzden, hayatta kalmanın ekonomik geri kalmışlık sorunlarına ve sömürge döneminin dengesiz gelişim mirasına yönelik laik, akılcı ve çok ırklı bir yaklaşımı destekleyen güçleri bir araya getirip bu gücü pekiştirmekle mümkün olduğunu asla unutmamalıyız.⁴⁴

Benzer bir ifade Singapur'un kurucu başbakanı Lee Kuan Yew'e (ö. 2015) aittir. Yew, "Her Singapurlu, başarılı, çok ırklı, kozmopolit bir toplum olmak için sahip

⁴¹ Mathews Mathew, "Understanding Religious Freedom in Singapore", *The Review of Faith & International Affairs* 11/2 (01 Haziran 2013), 30.

⁴² "Freedom of Religion", *Constitution of the Republic of Singapore* (Erişim 10 Ocak 2025).

⁴³ Musa, "Singapore's Secularism and its Pragmatic Approach to Religion", 4.

⁴⁴ Musa, "Singapore's Secularism and its Pragmatic Approach to Religion", 4.

olmamız gereken ilk bileşenin, ilk özelliğın yüksek derecede hoşgörü olduğunu bilir. Bu bizim yaşam biçimimizdir.” demiştir.⁴⁵

Mevcut başbakan (2024) Tharman Shanmugaratnam ise, aslen bir Malay kültür yerleşkesi olan Geylang Serai Kültürel Kuşağı (Geylang Serai Cultural Belt) adlı sitenin açılışında, buranın sadece bir Malay kültür hazinesi değil, aynı zamanda Singapur’un çok dinli ve kültürlü geçmişinin bir göstergesi olduğunu belirtmiştir. Bölgenin tek bir etnik gruba ya da dine ait olmadığı, Hindistan ve Çin Mahallelerinde antik Singapur’a ait ataların evlerinin, cami ve tapınakların yan yana görülebilmesinden açıkça anlaşılmaktadır.⁴⁶

Esasen, Singapur’un din-devlet ilişkileri tipi en iyi şekilde uyumlu laik model (accommodative secular model) olarak tanımlanabilir.⁴⁷ Bu modele göre devlet, dinî çatışmalara mahal vermeyecek şekilde toplulukların özel taleplerini yerine getirme ve ritüellerini kamusal alanda gerçekleştirmelerine izin verme konusunda esnek davranabilmektedir. Her dinî topluluğun farklı ihtiyaçlarını dikkate alan devlet, halkına eşit haklar sağlayarak tarafsız bir şekilde bu tür ihtiyaçları karşılamaktadır. Örneğın, Hindular, Thaipusam kutlamalarında bir yürüyüş alayı düzenlemeleri zorunlu olduğu için kamusal alanlarda alay düzenlemelerine izin verilmektedir. Taoistlerin, ölümler için dua ederken ibadet malzemelerini yakma ritüellerini kamusal alanlarda gerçekleştirmelerine izin verilirken, aynı zamanda Müslümanların Ramazan ayında belirlenmiş kamusal alanlarda dualarını yapmalarına da müsaade edilmektedir. Kısacası, devlet, ortak alanda her dinî topluluğa çeşitli haklar verip onların taleplerini yerine getirerek olabilecek gerilimlerin önüne geçmektedir.⁴⁸ Singapur’un dinî kamusal alandan tamamen çıkarmak niyetinde olmadığını, ancak devletin dinlere karşı tarafsız bir yaklaşım benimsediğini söyleyebiliriz.

Singapur devleti dindarların kendi aralarında kurmuş oldukları hayır kurumları ve sivil toplum örgütlerini, kendi sosyal devlet anlayışının bir tamamlayıcısı yani devletin destekleyici yan kuvvetleri olarak görmektedir. Neo-liberal bir ekonomik politika izleyen devlet, dinî kaynaklı sivil toplum kuruluşlarını desteklemekte ve böylece sosyal refah harcamalarını azaltmaya yönelik pragmatik bir yol izlemektedir. Dinî grupların geleneksel değerleri sürdürmesinin, yaşlı bakımının teşvik edilmesinin

⁴⁵ Musa, “Singapore’s Secularism and its Pragmatic Approach to Religion”, 6.

⁴⁶ Katherine Chen, “SM Tharman Shanmugaratnam at the Groundbreaking Ceremony of Geylang Serai Cultural Belt”, Text, *Prime Minister’s Office Singapore* (06 Temmuz 2024).

⁴⁷ Mathew, “Understanding Religious Freedom in Singapore”, 28.

⁴⁸ Musa, “Singapore’s Secularism and Its Pragmatic Approach to Religion”, 7.

ve geleneksel aile biçimlerini desteklemesinin, dini aktörlerden oluşan gönüllü temsilcilere bırakılmasında bu strateji etkilidir.⁴⁹

Seküler ve laik toplum düzeni, devletin dini eğitim politikalarına da yansımıştır. Örneğin, lise düzeyinde zorunlu din eğitimi, devletin öncelikleriyle uyumlu olduğu düşünülen dini metinlerin seçilmesi üzerine kuruludur. Hiçbir dinin öne çıkan yönlerinin vurgulanmadığı ve ahlaki ilkelerin aktarılmaya çalışıldığı seküler bir din eğitimi baskındır. Örneğin, nüfusun çoğunluğunu Çinliler oluştursa da seçkin etnisiteye dayalı içeriğe sahip olabilecek Çin halk inanışları veya Taoizm eğitim programlarına yer verilmemektedir. Budist eğitimi için hazırlanan ders kitapları, “seküler bağlama uyacak şekilde” tasarlanmaktadır.⁵⁰ Benzer şekilde üniversite eğitimi de misyonerlik gibi dinlerin diğer dini inançları etkileyen eylemlerine değil, ahlaki öğretilere yoğunlaşmaktadır. Örneğin Singapur Ulusal Üniversitesi'nde (NUS) “Din Bilimleri” adlı program, din çalışmalarının akademik ve entelektüel bir disiplin olduğunu, çeşitli dini inançların, uygulamaların, metinlerin, tarihsel ve toplumsal işlevlerini kapsadığını belirtmektedir.⁵¹

Ancak gerektiğinde devlet, özgürlük alanını kamusal yarar adına kısıtlama gücünü elinde bulundurmaktadır. Muhammed Musa, devletin hem dine kısmen dost yani düşmanlık taşımayan veya ‘yumuşak laiklik’ olarak adlandırılabilir bir yapısı olduğunu hem de laiklik ilkesini gerektiği taktirde sert bir müdahale aracı olarak kullandığını belirtir. Ona göre, bu tarz bir laiklik tipinin uygulanmasında, devlet organizması, laiklik ilkesini iktidar partisinin (Halkın Eylem Partisi) ve devletin çıkarları doğrultusunda siyasi kontrol ve toplum mühendisliği için kullanmaktadır.⁵² Bu doğrultuda laikliğin siyasi erk tarafından zaman zaman bireysel hakları ihlal edecek şekilde sert bir yaptırım aracı olarak kullanıldığı söylenebilir. Nitekim 1987’de bir grup Roma Katolik Kilisesi yetkilisi ve sosyal hizmet görevlisi, göçmen işçi haklarını savunmuş ve Katolik işçilere devletin adaletsizliklerine karşı örgütlenme desteği sunmuştur. Ancak bu durum, Singapur yönetimi tarafından toplumsal muhalefet olarak değerlendirilmiştir. Katolik Kilisesi yetkilileri ve işçiler, İç Güvenlik Yasası uyarınca yargılanmış ve nihayetinde Roma Katolik Kilisesi yetkilileri, kilise faaliyetlerinin devlet tarafından kısıtlanabileceğini kabul etmek zorunda kalmıştır.⁵³

Devletin laik ve seküler yapısı, toplumsal kalkınma adına gerekirse dini bayram ve festivallerin kısıtlanabileceğini de içermektedir. Nitekim, Hindistan ve Malezya gibi

⁴⁹ Mathew, “Understanding Religious Freedom in Singapore”, 29.

⁵⁰ Khun Eng Kuah, “State and Religion: Buddhism and Nation Building in Singapore”, (1991), 27.

⁵¹ “Minor in Religious Studies – Office of Programmes” (Erişim 16 Şubat 2025).

⁵² Musa, “Singapore’s Secularism and Its Pragmatic Approach to Religion”, 4.

⁵³ Mathew, “Understanding Religious Freedom in Singapore”, 30.

ülkelerde resmî tatil olan Thaipusam kutlamaları, küresel pazarlarda rekabet etme ihtiyacı karşısında 1968'den itibaren resmî tatil kapsamından çıkarılmıştır. Dönemin Singapur İşgücü Bakanlığı (MOM) İşyeri Güvenliği ve Strateji Bölümü müdürü Alvin Lim, benzer şekilde, Müslümanların Hz. Muhammed'in doğum günü ve Hari Raya Puasa'nın (Ramazan Bayramı) 2. gününün tatil kapsamından çıkarılmasını kabul ettiklerini, Hinduların da Thaipusam ve Divali arasında seçim yaparak ilkinden vazgeçmeyi tercih ettiklerini belirtmiştir.⁵⁴ Aslında Alvin Lim, bunun toplumsal mutabakatla alındığına işaret etmiş olsa da burada devletin ciddi bir yönlendirmesi vardır. Günümüzde ise, çok farklı etnik kimliğe ve dine ev sahipliği yapan Singapur'da Divali, Ramazan ve Kurban Bayramı, Christmass ve Çin Yeni Yılı gibi resmi dini bayramlar bulunmaktadır.⁵⁵

3.3. Hukuk ve Devlet Güvenliği

Singapur devleti, dinin sosyal gücünün halk üzerinde uygun şekilde kullanıldığında toplumsal uyum ve istikrara önemli ölçüde katkıda bulunduğu görüşünü benimsemekte, ancak gerektiğinde hukuki yaptırımları da kullanmaktadır. Singapur Anayasası, geçmişte yaşanmış bazı olayların tekrar vuku bulmaması için devlet ve hukuk temelli önlemler içermektedir. 1950'li yıllarda, biyolojik ebeveynleri Hollandalı Katolik olan ancak Malay-Müslüman bir aile tarafından evlat edinilen Maria Hertogh, mahkeme tarafından biyolojik ebeveynlerine teslim edilip daha sonrasında zorla manastıra verilmesi Müslümanların tepkisini çekmiştir. Bu gelişmenin sonucunda, 18 kişinin ölümü ve 173 kişinin yaralanması, Singapur için farklı dinî inanışlardan kaynaklanan ilk çatışma olarak tarihe geçmiştir. İkinci çatışma, Temmuz 1964'te Hz. Muhammed'in doğum günü kutlanırken, Çinli gençlerin Malay ve Müslüman olan katılımcılara taş atması sonucunda 22 kişinin ölmesi ve 454 kişinin yaralanmasıdır. Üçüncüsü ise, 1963'ten 1965'e kadar Malezya'ya bağlı olduğu dönemde, Halk Eylem Partisi'nin (PAP) kurucu liderinin, Malay etnik kimliğine önem veren Birleşik Malaylar Ulusal Örgütü'nün (UMNO) lideriyle yaşadığı problemlerdir. Geçmişte yaşanmış ve etnik-dinsel çatışmalara yol açmış bu problemler, Singapur'un tarihi hafızasında yer edinmiştir. Bu nedenle, bağımsızlık sonrası Anayasa çalışmalarında, bu çatışmaları engellemek ve gerektiğinde devletin müdahalesini sağlamak amacıyla hukuki yaptırımlar belirlenerek bir yol haritası çizilmiştir.⁵⁶

Bu doğrultuda İçişleri Bakanlığı (MHA) Mart 2018'de Singapur'daki bir Hıristiyan kilisesinde verdiği bir vaazda İslam'a karşı çıkan Amerikalı vaiz Lou Engle'in

⁵⁴ "Why Thaipusam Is No Longer a Public Holiday in Singapore", *Yahoo News* (14 Şubat 2015).

⁵⁵ "Public Holidays", *Ministry of Manpower Singapore* (Erişim 21 Şubat 2025).

⁵⁶ Musa, "Singapore's Secularism and Its Pragmatic Approach to Religion", 2-3.

Singapur'da tekrar vaaz vermesini yasaklamıştır.⁵⁷ Benzer şekilde Amerikalı Müslüman vaiz Yusuf Estes'in, Singapur'un çokkültürlü ve dinî çeşitliğine yönelik olumsuz sözleri nedeniyle 24 Kasım 2017'de Singapur'a girişi reddedilmiştir. Ayrıca Singapur İçişleri Bakanlığı, Zimbabveli İsmail Menk'in "ayırıcı ve bölücü öğretiler" yaydığı, Malezyalı Haslin Baharim'in ise Müslüman olmayanları "sapkın" olarak nitelendirdiği için her iki kişinin de Singapur'da konuşma yapmalarını yasaklamıştır.⁵⁸

Singapur, dinî temsilcilerin üstünlük iddiaları, kendini haklı görme söylemleri ve diğer dinleri aşağılayıcı ifadelerinin toplumda parçalanma tehlikesi oluşturmaması için bazı önleyici adımlar atmaktadır. Böylece devlet, aşılması gereken kırmızı çizgiler tanımlamış ve vatandaşların inanç çeşitliliğine saygı göstermelerini teşvik eden bir hukuki zemin hazırlamıştır. Singapur'un siyasi liderleri, toplumdaki farklılıklar nedeniyle hoşgörüsüzlük ve çatışmalardan kaçınabilecek adil bir toplumsal düzen içinde çoğulculuğu barındırmak için dinî olmayan sivil toplum kuruluşlarından oluşan bir yapı oluşturmuşlardır.⁵⁹ Bu doğrultuda Dinî Rehabilitasyon Merkezi (Religious Rehabilitation Group) ve Dinler Arası Organizasyon (Inter-Religious Organisation) gibi sivil toplum kuruluşları, dinî alandaki çatışmaları veya hukuki anlaşmazlıkları önlemeye yönelik adımlar atmaktadır.⁶⁰

Singapur devleti, bazı dinî bayramları toplumsal düzeni ihlal etmeleri ve ortaya çıkardığı psikolojik etkiler nedeniyle kısıtlamaktadır. Örneğin, Hinduların yüksek sesli müzik çalma, bağırma ve vücuda delici aletler sokma gibi ritüellere sahip Thaipusam kutlamalarının içeriğinin, toplumu kışkırtmayacak şekilde değiştirilmesini talep etmiştir. Yani devlet, dinî özgürlüğü toplumun genel yararına kısıtlamıştır. Aynı zamanda zorunlu askerlik hizmetine karşı çıkan Yehova Şahitleri, ülkenin bağımsız ve güçlü bir devlet olma politikalarına muhalefet ettikleri için yasaklanmıştır.⁶¹

Öte yandan son dönemde yaşanan bazı gelişmelerin, hukukun üstünlüğünü korumak adına dinî inanışların tamamen göz ardı edilmesine yol açtığı söylenebilir. Bu durum, ister istemez farklı grupları karşı karşıya getirmektedir. Bu konudaki son çatışma örneği, "İngiliz Yasası Bölüm 377A" olarak adlandırılan, yetişkin erkekler arasındaki rızaya dayalı cinsel ilişkiyi suç sayan Singapur yasasıdır. Bu kanun, 1938'de

⁵⁷ "MHA Bans American Pastor Lou Engle, Who Made Negative Muslim Remarks in S'pore in 2018" (Erişim 13 Ocak 2025).

⁵⁸ Arlina Arshad, "American Muslim Preacher Denied Entry into Singapore for Expressing Divisive Views: MHA", *Straits Times* (01 Aralık 2017).

⁵⁹ Attracta Ingram, *Pluralism: The Philosophy and Politics of Diversity*, ed. Maria Baghramian (London: Routledge, 2000), 1,2.

⁶⁰ "About RRG", *Religious Rehabilitation Group* (Erişim 12 Temmuz 2025); "Introduction", *Inter-Religious Organisation, Singapore* (Erişim 12 Temmuz 2025).

⁶¹ "About RRG"; "Introduction".

İngiliz sömürge yönetimi altında, sömürge hükümeti tarafından Ceza Kanunu'na eklenmiş; aradan geçen zaman içinde Bölüm 377'de geçen lezbiyen ilişkilere yönelik diğer hükümlerin çoğu kaldırılmış ama gay bireyler üzerindeki yasak devam etmiştir. Ancak ülkedeki LGBT topluluğunun etkisiyle, gay bireyler arasındaki cinsel birlikteliğe yönelik yasak 2023'te tamamen yürürlükten kaldırılmıştır. 29 Kasım 2022'de, iki güne yayılan 10 saatlik bir tartışmanın ardından Singapur Parlamentosu, 377A Bölümünü (Yan Han 2022) yürürlükten kaldıran bir yasa tasarısını kabul etmiş ve yasa, 3 Ocak 2023'te resmi ders kitaplarından da çıkarılmıştır.⁶²

Dönemin Adalet Bakanı K. Shanmugam, 12 Ekim 2019'da sosyal medyada yaptığı paylaşımda, hükümetin “hiç kimsenin LGBTQ olduğu için birini tehdit etmemesi gerektiği” görüşünü savduğunu ve aynı şekilde, hiç kimsenin dinî inancı nedeniyle birini tehdit etmemesi gerektiğini belirtmiştir.⁶³ Bu cinsel özgürlüklerin yanı sıra LGBT bireyleri arasındaki resmi evlilikler hala yasak kapsamındadır. Ancak dinî inançların, hukukun ve sınırsız özgürlüğün yanında pek dikkate alınmadığı düşünüldüğünde, önümüzdeki dönemde bu evliliklerin de yasal hale getirilmesi mümkündür. Yine yakın dönemde hükümetin Singapur'daki kumarhaneleri yasallaştırma ve eşcinsellere yönelik hakların artırılması önermesine din temsilcilerinden itiraz gelmiştir.⁶⁴

Singapur devleti, bu gibi tartışmalı kararlar öncesinde dinî grupların temsilcileri ile görüşerek tansiyonu düşürmekte ve kararların halk üzerindeki etkisini azaltma politikası izlemektedir. Böylece dinî liderlerden kendi tebaalarını kontrol altına almalarını ve herhangi bir taşkınlık veya olay sebebiyle sorumlu olacaklarını işaret ederek gözdağı vermektedir. Bu bakımdan LGBT kararının mecliste alınmasından önce Başpiskopos William Goh, Taoist Federasyonu başkanı Tan Thiam Lye ve Müftü Nazirudin Mohd Nasir, kabine bakanlarının karar öncesinde sürece dâhil ettiği kişiler arasında yer almışlardır.⁶⁵ Böylece din temsilcileri nezdinde ülkenin yasalarının öncelikli olduğu aktarılmaya çalışılmış ve kamuoyu yatıştırılmıştır.

Singapur kurulduğu dönemde itibaren ülke içerisindeki farklı dinî inançları ve etnik kimlikleri Singapur ülkesine bağlılık ideali altında tek bir noktaya odaklanmaya

⁶² “The Repeal of 377A and the Future of LGBTQ+ Rights in Singapore | Economic and Political Weekly” (22 Ekim 2024); “Penal Code 1871 - Singapore Statutes Online”, *Repealed 377A* (Erişim 13 Ocak 2025).

⁶³ “New Legislation Protects LGBTQ Community from Religiously Motivated Violence but Law Is ‘Same for All’”, *TODAY* (Erişim 13 Ocak 2025).

⁶⁴ “Singapore’s Cultural Experimentation: Gay Rights, Stem Cells, Casinos and the Evangelical Response”, *ResearchGate* (Erişim 12 Temmuz 2025), 13.

⁶⁵ Tham Yuen, “Singapore’s Religious Leaders Outline Positions on Repeal of Gay-Sex Law”, *The Straits Times* (21 Ağustos 2022).

çalışmıştır. Böylece Müslüman komşu ülkelerden kendi iç işlerine gelebilecek sosyal müdahalelerin ve ayrılmaların bir iç çatışmaya dönmemesini milliyetçi bir Singapur bağlılığı ile çözmeye çalışmaktadır. Günümüzün önemli antropologlarından olan Talal Asad'a göre, modern laik demokratik bir devlet, egemenliği konusunda kışkırtıcıdır. Bu tarz devlet, vatandaşlarının özel haklarını (din özgürlüğü gibi) tanımlar, onlara milliyetçi bir coşku aşılar ve onları adil bir şekilde yönetirken bürokratik rasyonaliteye başvurur. Ona göre laikliğin, dinî işleriyle devlet işlerinin ayrılması gerektiği şeklindeki tarif basittir.⁶⁶ Yani laiklik ilkesine bağlı kalarak ülkeye bağlı kalmak birbirini dışlamamaktadır. Bu nedenle bir kişi kendi dinini yaşayıp aynı zamanda ülkesine bağlı kalabilir. Singapur aslında Amerikan ulus devlet anlayışını içeren sivil din kavramını uygulamaya çalışmaktadır. İlk olarak Jean Jacques Rousseau tarafından ortaya konan sivil din kavramı, devletin inananlara ortak gayeler ve anlamlar yükleyerek onları siyasi ve millî bir bilinç etrafında birleştirmek ve böylece toplumsal entegrasyonu sağlamak için kullanılmaktadır.⁶⁷ Dolayısıyla Singapur, laik hukuk devleti şemsiyesi altında farklı kimlikleri ülkeye bağlılık ideali üzerinde birleştirmektedir.

Sonuç

Singapur hem tarihi hem de coğrafi konumu itibarıyla Asya'nın önemli bir kavşak noktasında yer almaktadır. Bu durum, ülkeyi dinî çeşitlilik açısından zengin bir toplum haline getirmektedir. Ülkede Hinduizm, Budizm, Taoizm, Hıristiyanlık, İslam gibi farklı inançlar bir arada varlık göstermekte, ayrıca dine bağlı olmayanlar da toplumda önemli bir yer tutmaktadır. Singapur, bu çeşitliliği bir zenginlik olarak değerlendirecek, toplumsal uyumu sağlamak için çok yönlü yaklaşımlar geliştirmiştir. Singapur, farklı dinlerin bir arada barış içinde yaşayabileceği bir toplum inşa etme konusunda rol model teşkil edebileceği anlaşılmaktadır. Ancak uyumun sürdürülebilir olması için sürekli çaba gerekmektedir. Aksi takdirde, dinî çeşitlilik sızır problem içermemekte ve geçmişte yaşanmış çatışmaların yeniden canlanmasına zemin hazırlayabilmektedir. Singapur hükümeti bu doğrultuda dinî çeşitlilikle başa çıkmada tarafsız bir tutum benimsemiş ve dinler arası barışın korunmasını temel bir öncelik haline getirdiği gözlemlenmiştir. Bunun en önemli örneklerinden biri, Dini Uyumun Korunması (MRHA) Yasası'dır. Bu yasa, din temelli nefret söylemi, ayrımcılık ve

⁶⁶ Talal Asad, "Thinking about Religion, Belief, and Politics", *The Cambridge Companion to Religious Studies*, ed. Robert A. Orsi, Cambridge Companions to Religion (Cambridge: Cambridge University Press, 2011), 36-37.

⁶⁷ Ayrıntılı bilgi için bk. Kemal Ataman, *Ulus Olmanın Kutsal Temeli: Sivil Din Bir Analiz Denemesi* (Bursa: Sentez Yayınları, 2014).

provokasyonlara karşı sert önlemler içermekte ve dinler arası gerginliklerin önlenmesini hedeflemektedir. Örneğin, dinî toplulukların liderlerinin, diğer gruplara karşı kışkırtıcı söylemlerden kaçınması sıkı bir şekilde denetlenmektedir.

Singapur devleti farklı dinlerin bayramları veya kutlamaları için kamusal alan tahsis etme noktasında esnek davranmaktadır. Ancak çatışma ortamları veya sözlü taciz gibi hususların gerçekleşme ihtimalini de göz önünde bulundurmaktadır. Dinî Rehabilitasyon Grubu gibi girişimler, aşırılıkla mücadelede dinî liderlerle iş birliği yaparak barışçıl çözümler ürettiğini söylemek mümkündür. Bütün bu önlemlerin, geçmişte yaşanmış çatışmalardan ders çıkarma amacıyla alındığı aktarılmaktadır. Singapur'da, farklı dinî grupların liderlerinin bir araya geldiği platformlar ve ortak projeler, dindarlar arası anlayışı güçlendirmekte ve olası çatışmaların önüne geçmektedir. İslam, Hıristiyanlık, Hinduizm, Budizm ve diğer dinlerin temsilcileri, toplumun ortak çıkarlarına hizmet eden etkinlikler düzenleyerek sosyal uyumu pek çok yönden desteklemektedirler. Örneğin Dinler Arası Organizasyon adlı grup, çeşitli dinlerin liderlerini bir araya getirerek düzenli toplantılar ve etkinlikler planlamakta, bu da önyargıların azaltılmasına ve güvenin artırılmasına katkı sağladığı görülmektedir.

Singapur'da dinî uyum, sadece resmî politikalar ve kurumlarla sınırlı değildir; gündelik hayatın her alanında bu uyum hissedilmektedir. Çok dinli mahalleler ve farklı inançlara saygı gösteren iş yerleri bu uyumun önemli örneklerindedir. Bir ibadethanenin hemen yanında farklı bir dine ait bir tapınağın veya caminin bulunması, Singapur'un ortak yaşam anlayışının somut bir göstergesidir. Chinatown, Little India ve Arab Street gibi bölgeler hem turistik hem de kültürel açıdan dinî çeşitliliği gözler önüne sermektedir. Singapur'daki din özgürlüğü, ulus-devlet ve kalkınma temelli devlet politikaları eşliğinde dışarıdan bakıldığında çoğulcu bir yapıya sahip gibi görüne de laikliğin zaman zaman devletin dinler üzerinde otoriter bir güç olarak kullandığı örnekler de çalışmada örnekleriyle ortaya konmuştur. Ancak buna rağmen, çok kültürlü ve farklı etnik kimliklere sahip bir devletin adaletli bir şekilde yönetilmesi, hukuk temelli bir siyaset üzerinde yapılmaya çalışılmaktadır. Dinî uyumun sağlanmasında önemli başarılar elde edilmiş olsa da bazı zorluklar devam etmektedir. Nitekim çalışmada da ifade edildiği gibi kimi din görevlilerin vaazları bu uyumu tehdit etmektedir. Diğer bir problem ise, dinî çeşitliliğin sağlanması adına her türlü düşünceye serbestlik tanınmasının getireceği sorunlardır. Zira her talep edene verilen özgürlük, ister istemez başka bir grubun dinî inançları ile çelişebilmektedir. Öyle ki, son dönemde LGBT konusundaki izinler gibi bazı kararlar dinî grupların tepkisini çekmiştir. Her ne kadar Singapur devleti dinî toplulukların temsilcileriyle görüşerek kısmen orta yol bulmuş olsa da ilerleyen dönemde bu gibi konuların yeniden tartışma oluşturacağı beklenmektedir.

Kaynakça

- Abdul Moen, Muhammad Nazirul Mubin Bin. *Din Değişirme ve Kimliğin Yeniden İnşası: Singapur'daki Çinli Mühtediler Örneği*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2019.
- Academy. "Singapore Academy of Corporate Management - Festivals & Events in Singapore". Erişim 18 Ekim 2025. <https://singapore-academy.org/index.php/en/education/library-media-center/festivals-events-in-singapore>
- Arshad, Arlina. "American Muslim Preacher Denied Entry into Singapore for Expressing Divisive Views: MHA". *Straits Times*. 01 Aralık 2017. Erişim 13 Ocak 2025. <https://www.meforum.org/islamist-watch/american-muslim-preacher-denied-entry-into>
- Barr, Michael D. *Singapore: A Modern History*. London: Bloomsbury Publishing, 2018.
- Bertan, Sholpan. *Singapur'un Ulus Devlet İnşası*. Ankara: Ankara Hacı Bayram Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2023.
- Bin Mardi, Muhammed Syafiq. *Osmanlı- Singapur ilişkileri (1864-1923)*. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2021.
- Chee, Tham Seong. "Religious Influences and Impulses Impacting Singapore". *Religious Diversity in Singapore*. ed. Lai Ah Eng. 3-28. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 2008.
- Chen, Katherine. "SM Tharman Shanmugaratnam at the Groundbreaking Ceremony of Geylang Serai Cultural Belt". Text. *Prime Minister's Office Singapore*. 06 Temmuz 2024. Erişim 10 Ocak 2025. <https://www.pmo.gov.sg/Newsroom/SM-Tharman-Shanmugaratnam-at-the-Groundbreaking-Ceremony-of-Geylang-Serai-Cultural-Belt>
- Clammer, J. R. *The Sociology of Singapore Religion: Studies in Christianity and Chinese Culture*. London: Chopmen Publishers, 1991.
- Fang, Litan. *Chinese Buddhism and Traditional Culture*. New York: Routledge, 2018.
- Göksoy, İsmail Hakkı. "Singapur (Tarih)". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 37/250-252. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.
- Graham, Fabian. *Chinese Religion in Contemporary Singapore, Malaysia and Taiwan: The Cult of the Two Grand Elders*. Manchester: Manchester University Press, 2022.
- Hoon, Hian Teck. *The Singapore Economy: Dynamism and Inclusion*. New York: Routledge, 2021.
- İbrahim, Azhar. "Global Christian Culture and The Antioch of Asia". *Religious Diversity in Singapore*. 116-142. Lectures, Workshops, and Proceedings of International Conferences. Cambridge: Cambridge University Press, 2008.
- Ingram, Attracta. *Pluralism: The Philosophy and Politics of Diversity*. ed. Maria Baghramian. London: Routledge, 2000.
- Jamal, Arif A. - Jie, Daniel Wong Sheng. "A Tale of Two (Diverse) Countries: Religious Diversity in Canada and Singapore". *German Law Journal* 20/7 (Ekim 2019), 986-1006. <https://doi.org/10.1017/glj.2019.74>
- James. *Introduction to Singapore*. Denver: Gilad James Mystery School, 2023.
- Kaur, Arunajeet. "The Evolution of the Sikh Identity in Singapore". *Religious Diversity in Singapore*. ed. Ah Eng Lai. 275-298. Lectures, Workshops, and Proceedings of

- International Conferences. Cambridge: Cambridge University Press, 2008. <https://www.cambridge.org/core/books/religious-diversity-in-singapore/ACDBE9DD072691455AC84435CA8F0B1F>
- Kuah, Khun Eng. "State and Religion: Buddhism and Nation Building in Singapore". <http://hub.hku.hk/handle/10722/172324>
- Kurt, Halil. "Singapur (Fiziki ve Beşeri Coğrafya)". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 37/249-250. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.
- Mathew, Mathews. "Understanding Religious Freedom in Singapore". *The Review of Faith & International Affairs* 11/2 (01 Haziran 2013), 28-35. <https://doi.org/10.1080/15570274.2013.808041>
- Musa, Mohammad Alami. "Singapore's Secularism and Its Pragmatic Approach to Religion". *Religions* 14/2 (Şubat 2023), 219. <https://doi.org/10.3390/rel14020219>
- Özgün, Tuğba. *İrlanda, Singapur ve Türkiye'deki İlkokulokul Değerlendirme Sistemlerimin Uluslararası Karşılaştırmalı Analizi*. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2022.
- Sidhu, Rishpal Singh. *Singapore's Early Sikh Pioneers: Origins, Settlement, Contributions and Institutions*. Singapore: Khalsa Printers Pte Ltd, 2017.
- Sinha, Vineeta. "Hinduism in Contemporary Singapore". *Indian Communities in Southeast Asia (First Reprint 2006)*. ed. Kernial Singh Sandhu - A. Mani. 826-846. Singapore: ISEAS Publishing, 2006. <https://doi.org/10.1355/9789812305732-037>
- Sng, Bobby E. K. *The Story of the Church in Singapore 1819 - 2002*. Singapore: Bible Society of Singapore, 2003.
- Tan, Andy Xin Wei. *Religious Harmony in Singapore: Spaces, Practices, and Communities*. Singapore: Centre for Liveable Cities, 2020.
- Turnbull, Constance Mary. *A History of Singapore, 1819-1975*. Oxford: Oxford University Press, 1977.
- Wicks, Peter. "Education, British Colonialism, and a Plural Society in West Malaysia: The Development of Education in the British Settlements along the Straits of Malacca, 1786-1874". *History of Education Quarterly* 20/2 (1980), 163-187. <https://doi.org/10.2307/367910>
- Wilson, Dick. *East Meets West*. Singapore: Times Printers Sendirian Berhad, 1975.
- Yuen, Tham. "Singapore's Religious Leaders Outline Positions on Repeal of Gay-Sex Law". *The Straits Times* (21 Ağustos 2022). <https://www.straitstimes.com/singapore/politics/religious-leaders-take-nuanced-position-on-repeal-of-section-377a>
- Zhu, Qing - Wang, Yuanlin. "Chinese Christian Community in Modern Singapore: The Case of the Jubilee Church, 1883-1942". *Religions* 15/10 (Ekim 2024), 1284. <https://doi.org/10.3390/rel15101284>
- Religious Rehabilitation Group. "About RRG". Erişim 12 Temmuz 2025. <https://www.rrg.sg/about-rrg/>
- The Ministry of Foreign Affairs. "About Singapore". Erişim 03 Ocak 2025. <http://www.mfa.gov.sg/Overseas-Mission/Washington/About-Singapore>
- "Bishop of Singapore - The Diocese of Singapore". Erişim 12 Temmuz 2025. <https://anglican.org.sg/the-bishop-of-singapore/>
- Central Sikh Gurdwara. "Central Sikh Gurdwara". Erişim 14 Ocak 2025. <https://sikhs.org.sg/about/>

- Freedom of religion. "Constitution of the Republic of Singapore - Singapore Statutes Online". Erişim 11 Aralık 2024. <https://sso.agc.gov.sg:5443/act/cons1963>
- "(DOS) | SingStat Table Builder – Resident Population Aged 15 Years and Over". Erişim 30 Kasım 2024. <https://tablebuilder.singstat.gov.sg/table/CT/17458#>
- Constitution of the Republic of Singapore. "Freedom of Religion". Erişim 10 Ocak 2025. <https://sso.agc.gov.sg:5443/act/cons1963?ProvIds=P14->
- Buddhism in Singapore. "International Buddhist Confederation of Singapore". Erişim 09 Ocak 2025. <https://www.ibcworld.org/home/diaspora/Singapore>
- Inter-Religious Organisation, Singapore. "Introduction". Erişim 12 Temmuz 2025. <https://iro.sg/about-iro/>
- "MHA Bans American Pastor Lou Engle, Who Made Negative Muslim Remarks in S'pore in 2018". Erişim 13 Ocak 2025. <https://mothership.sg/2019/03/lou-engle-islamophobia-ban-mha/>
- "Ming Yi's monk status questioned over \$1,000-a-table dinner". 09 Mart 2016. Erişim 14 Ocak 2025. <https://web.archive.org/web/20160309130534/http://news.asiaone.com/News/AsiaOne%2BNews/Singapore/Story/A1Story20101202-250437.html>
- "Minor in Religious Studies – Office of Programmes". Erişim 16 Şubat 2025. <https://fass.nus.edu.sg/oop/mdm/religious-studies/>
- TODAY. "New Legislation Protects LGBTQ Community from Religiously Motivated Violence but Law Is 'Same for All'". Erişim 13 Ocak 2025. <https://www.todayonline.com/singapore/new-legislation-protects-lgbtq-community-religiously-motivated-violence-law-same-all>
- Repealed 377A. "Penal Code 1871 - Singapore Statutes Online". Erişim 13 Ocak 2025. <https://sso.agc.gov.sg:5443/act/pc1871?ProvIds=pr377A->
- Ministry of Manpower Singapore. "Public Holidays". Erişim 21 Şubat 2025. <https://www.mom.gov.sg/employment-practices/public-holidays>
- "Singapore's Cultural Experimentation: Gay Rights, Stem Cells, Casinos and the Evangelical Response". *ResearchGate*. Erişim 12 Temmuz 2025. https://www.researchgate.net/publication/254337623_Singapore's_Cultural_Experimentation_Gay_Rights_Stem_Cells_Casinos_and_the_Evangelical_Response
- "The Repeal of 377A and the Future of LGBTQ+ Rights in Singapore | Economic and Political Weekly". 22 Ekim 2024. Erişim 13 Ocak 2025. <https://www.epw.in/engage/article/repeal-377a-and-future-lgbtq-rights-singapore>
- "Things You May Not Know about Ramadan and Hari Raya". Erişim 18 Ekim 2025. <https://www.pa.gov.sg/ramadan-and-hari-raya/ramadan-hari-raya-facts/>
- Yahoo News. "Why Thaipusam Is No Longer a Public Holiday in Singapore". 14 Şubat 2015. Erişim 16 Şubat 2025. <https://sg.news.yahoo.com/why-thaipusam-is-no-longer-a-public-holiday-in-singapore-050043065.html>